

Warszawa, dnia 7 kwietnia 2020 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

BPK.801.1.2019

Pan
Mariusz Błaszczak
Minister Obrony Narodowej

Szanowny Panie Ministrze,

Badane w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich sprawy indywidualne ujawniły generalny problem nierównego traktowania kobiet - żołnierzy w zależności od rodzaju pełnionej czynnej służby wojskowej. W jednej ze spraw kobieta - żołnierz Wojsk Obrony Terytorialnej na stanowisku kancelisty w Sekcji Komunikacji Społecznej, w związku z zajściem w ciążę została zawieszona w pełnieniu służby w okresie ciąży i następnie w okresie sześciu miesięcy po porodzie.

Zgodnie z art. 18 Konstytucji RP macierzyństwo kobiet znajduje się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej. Art. 71 ust. 2 Konstytucji RP stanowi, że matka przed i po urodzeniu dziecka ma prawo do szczególnej pomocy władz publicznych, której zakres określa ustawa. Powyższe normy konstytucyjne nakładają więc na Państwo obowiązek stanowienia i stosowania prawa tak, by wspierać macierzyństwo oraz by nie dochodziło do jego zagrożenia w wymiarze społecznym, gospodarczym czy zawodowym. Problematyka ochrony macierzyństwa jest również przedmiotem regulacji prawa unijnego (np.: dyrektywa Rady (92/85/EWG) z dnia 19 października 1992 r. w sprawie wprowadzenia środków służących wspieraniu poprawy w miejscu pracy bezpieczeństwa i zdrowia pracownic w ciąży, pracownic, które niedawno rodziły, i pracownic karmiących piersią -Dz. Urz. WE L 348 z 28.11.1992). Wynika z nich, iż obowiązkiem państw członkowskich jest podejmowanie działań w celu zagwarantowania pracownicom w ciąży możliwości korzystania z praw do ochrony zdrowia i bezpieczeństwa, w tym ustanowienia zakazu zwolnień pracownic w ciąży, w okresie od początku ciąży do końca urlopu macierzyńskiego, czy też niekorzystnego ustalania poziomu zabezpieczeń społecznych.

W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości UE wielokrotnie podkreślano też, że nieprzychylnie traktowanie kobiety w związku z ciążą lub macierzyństwem stanowi bezpośrednią dyskryminację ze względu na płeć, a uprawnienie do ochrony kondycji biologicznej kobiety w okresie ciąży i macierzyństwa jest sposobem osiągnięcia rzeczywistej równości kobiet i mężczyzn.

Zgodnie z art. 71 ust. 1b ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2019 r. poz. 1541 ze zm.) żołnierzowi pełniącemu terytorialną służbę wojskową - kobiecie zawieszają się pełnienie tej służby na czas ciąży oraz w okresie sześciu miesięcy po porodzie. Szczegółowy tryb powoływania oraz pełnienia terytorialnej służby wojskowej uregulowany został w rozporządzeniu Ministra Obrony Narodowej z dnia 24 lutego 2017 r. w sprawie powołania do terytorialnej służby wojskowej i sposobu jej pełnienia (Dz.U. z 2017 r. poz. 465). Zgodnie z § 17 ww. rozporządzenia dowódca zawieszają żołnierza obrony terytorialnej kobietę w pełnieniu służby ze względu na ciążę potwierdzoną w zaświadczeniu wydanym przez lekarza ginekologa i stwierdza fakt zawieszenia tej służby w rozkazie dziennym. Po upływie okresu zawieszenia służby dowódca wzywa żołnierza obrony terytorialnej kobietę do dalszego jej pełnienia oraz stwierdza fakt upływu okresu zawieszenia pełnienia służby w rozkazie dziennym.

Powyższe regulacje przewidują zatem zawieszenie, niezależnie od zachowania przez żołnierza obrony terytorialnej (kobietę w ciąży lub sprawującą opiekę nad dzieckiem w okresie 6 miesięcy po urodzeniu), faktycznej zdolności i gotowości do pełnienia służby na wyznaczonym stanowisku. Podkreślenia wymaga, że żołnierze – kobiety w ciąży, pełniące służbę wojskową innego rodzaju niż służba terytorialna (art. 71 ust. 1a ustawy o powszechnym obowiązku obrony) zwalniane są ze służby dopiero w razie uznania we właściwym trybie za czasowo niezdolne do czynnej służby wojskowej ze względu na ciążę. Z art. 71 ust. 1b ustawy wynika natomiast, że każdy żołnierz obrony terytorialnej - kobieta w ciąży uznawana jest za czasowo niezdolną do służby niezależnie od swojego stanu zdrowia i specyfiki stanowiska, na którym pełni służbę. Nie wszystkie stanowiska w wojskach obrony terytorialnej wymagają natomiast sprawności fizycznej w równym stopniu jak np. w przypadku wnioskodawczynie, która pełni służbę na stanowisku kancelisty.

Mając na uwadze wzorce europejskie oraz konstytucyjne, istotne jest, by zakres ochrony przyznanej kobietom w ciąży był adekwatny do jej stanu zdrowia i nie prowadził do nieuzasadnionego ograniczenia jej aktywności zawodowej i społecznej oraz pogorszenia sytuacji ekonomicznej. Za uzasadnioną należy więc uznać rezygnację z obligatoryjnego zawieszenia służby terytorialnej żołnierza – kobiety w ciąży oraz umożliwienie jej dalszego pełnienia służby (z możliwością przeniesienia na odpowiednie do jej stanu stanowisko służbowe) oraz uzależnienie dalszego jej pełnienia od zgody właściwej komisji lekarskiej.

Dlatego stosownie do art. 16 ust. 2 pkt 1 i art. 17b pkt 3 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2018 r. poz. 2179 ze zm.) zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o rozważenie możliwości podjęcia inicjatywy ustawodawczej w celu zmiany opisanego stanu rzeczy oraz o poinformowanie o zajętych stanowisku.

/-podpisano elektronicznie/

Stanisław Trociuk

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich